

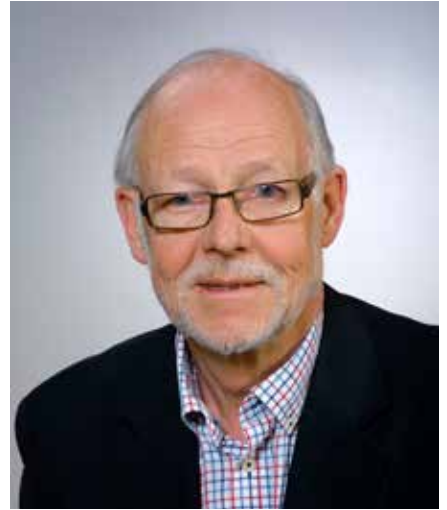
Kesäpäivänä avoimet ovet

Perinteinen avoimet ovet keräsi jälleen runsaslukuisen joukon sotaveteraaneja sekä veteraaniyhdistyksen toiminnasta kiinnostuneita. Puhujina rovasti Anneli Rantalaiho sekä puheenjohtaja Pekka Paatero, tuttuun tapaan esiintyivät Sotaveteraanilaulajat ja -soittajat.

Puheenjohtaja Paatero ja toiminnanjohtaja Osmo Suominen luovuttivat ansiomerkkejä: Sotaveteraanien ansioristi Seppo Rouhiainen, kultainen ansiomerkki Malinen Esa, hopeinen ansiomerkki Hellström Tarja ja Tuomi Seppo.

Alamittaisia esityksiä jatkuvasti ministeriöltä

Arvoisat sotiemme veteraanit, puoliset ja lesket ja lukuisat tukijäsenemme. Veljesviestin puheenjohtajapalsta alkaa muistuttaa jatkokertomusta. Se johtuu joka vuonna toistuvasta kamppailusta edes välttävien määrärahojen saamiseksi valtion tulo- ja menoarvioon.

Minulla on hyvä asema seurata ja yrittää vaikuttaa asioiden kulkuun, sillä toimin mm. Sotaveteraaniliiton sosiaali- ja terveysterveystoimikunnan puheenjohtajana. Toimikunnan tehtävänä on mm. tukea liiton johtoa sen työssä varmistaa sotiemme veteraaneille riittävät kuntoutusrahat valtion budjetissa. Toimikunnassa on monipuolinen ja kattava asiantuntijajoukko, jonka sanaa luulisi tärkeimmän yhteistyöministeriön sosiaali- ja terveysministeriön asioita hoitavien virkamiesten uskovan.

Vaikeata tuntuu olevan, sillä STM esittää jatkuvasti alamittaisen esityksen valtiovarainministeriölle. Esityksessä on laskentaperäiset euromäärät vähääkään välittämättä, mitkä ovat veteraanien kuntoon, terveyteen ja toimintakykyyn perustuvat asiantuntija-arviot.

Kolme vuotta sitten eduskunta teki yksimielisen päätöksen, että sotaveteraanien toimintakyvyn ylläpitämiseen ja kuntoutukseen varataan ainakin vuoteen 2017 asti riittävät voimavarat, jotka silloin olivat 36,6 miljoonaa euroa. Tämä juhla periaatepäätös ei kestänyt kuin vuoden ja nyt eduskunnassa oleva budjettiehdotus on 11 miljoonaa euroa pienempi kuin pitäisi olla. Perusteena karsimiseen on veteraanien lukumäärän väheneminen. Peruste on kahta kautta väärä. Ensinnäkin veteraanien lukumäärä lasketaan väärin, kun käytetään arviointiperusteena vuoden lopun ennustetta. Veteraaneja on kuitenkin keskuudessamme pitkin vuotta ja heidän täytyy olla oikeutettu kuntoutukseen ja kotona asumisen mahdollistaviin palveluihin. Toiseksi matemaattinen jakoperuste on väärä sen takia, että veteraanien toimin-

takykyisenä pitäminen vaatii joka vuosi enemmän ja kalliimpia palveluita. Onhan asiantuntijoiden mukaan selvää, että keskimäärin 91-vuotiaita veteraaneja täytyy hoitaa eri tavalla kuin nuorempina ja se maksaa enemmän.

Tilastot osoittavat sen, että 80 vuotta on ikä, jonka jälkeen hoito- ja palvelutarve nopeasti kasvaa. Tähän ryhmään kuuluvat kaikki veteraanit. STM:ssä on paljon näitä asioita hyvin tuntevia terveydenhuollon ammattilaisia. Ilmeisesti heidän asiantuntemustaan ei ole haluttu kuulla, kun ministeriön kanta veteraanien rahoitukseen on mikä on.

Vielä on mahdollista korjata virhe. Asiat ovat eduskunnassa valiokuntavaiheessa, jossa kuullaan asiantuntijoita. Tämän lehden tullessa painosta, ei lopputulosta vielä tiedetä. Toivon, että kaksi asiaa tapahtuu. Hallituksen budjettiesitystä korjataan ns. ohiamuttujen sotaveteraanien osalta ylöspäin siten, että palataan tämän vuoden budjettilukuun 30,6 miljoonaa. Muistin virkistämiseksi viime syyskuun neljän miljoonan euron lisäyksestä 450 sotainvalidia sai niistä kolme miljoonaa ja 23 000 sotaveteraania sai miljoonan. Tämä ilmeisesti väärinkäsitys on nyt mahdollista korjata painottamalla tällä kertaa muita veteraaneja ja osoittamalla tarvittavat viisi miljoonaa tällä hetkellä noin 20 000 sotaveteraanin kuntoutukseen ja ennen kaikkea kotona asumisen jatkamisen mahdollistamiseen.

Rahaa tarvitaan kerran vuodessa tapahtuvan parin viikon laitospalvelutuksen lisäksi avokuntoutukseen ja paljon lisää kotikuntoutuksen järjestämiseen. Vanhan veteraanin lakisääteinen oikeus on saada tarvittavat toimet toimintakykynsä ylläpitoon ja elämisen edellytyksiin ei vain pari viikkoa vuodessa, vaan vuoden jokaisena päivänä.

Tämän vuoden budjetissa karsittu neljä miljoonaa oli väärä päätös. Sen osoittaa se, että kunnista saatujen tietojen mukaan jo kesällä monessa

kunnassa koko vuodelle tarkoitetut rahat olivat loppu eikä kuntoutuspäätöksiä ole voitu tehdä. Liitto on esittänyt, että asia täytyy hoitaa lisäbudjetilla. Toivottavasti näin tapahtuu.

Toivottavasti myös muistetaan, että sotiemme veteraaneja ei sulauteta kuntien vanhustenhuollon massaan, koska he ovat lakisääteinen erityisryhmä, jonka palvelutarpeet on luvattu hoitaa.

Sotaveteraaniliiton sosiaali- ja terveysterveystoimikunta toivoo, että sotiemme veteraaneista muodostetaan vanhojen ihmisten pilottiryhmä, jonka kunto ja palvelutarve oikeasti selvitetään jokaisessa kunnassa ja toimitaan sen perusteella tehtyjen hoito- ja palvelusuunnitelmien mukaan. Näiden suunnitelmien toteuttamiseen mitoitetaan valtion budjetitvarat. Jos näin tehdään, tarvitaan lisää rahaa budjettikarsinnan sijaan.

Tällä hetkellä on tiedossa, että eduskuntaryhmien puheenjohtajat ovat tehneet yhteisaloitteen veteraanikuntoutusmäärärahan neljän miljoonan korotuksesta, eli että palataisiin takaisin tämän vuoden 2015 tasolle. Hyvä näin, mutta muistetaan, että silti jätätisiin vielä seitsemän miljoonaa vuoden 2013 juhla kokouksen päättämästä riittävästä kuntoutusmäärärahojen tasosta.

Kaikesta huolimatta toivotan kaikille lukijoille rauhallista loppusyksyä ja iloista joulun odotusta.

Pekka Paatero

Turun Sotaveteraanit ry

puheenjohtaja

Läänin sosiaali- ja terveysneuvos emeritus

Vanhuspalvelulain tulee täysimääräisesti toteutua veteraanien palveluissa

Uusi vanhuspalvelulaki on ollut voimassa runsaat kaksi vuotta. Lakiin on kirjattu paljon hyviä asioita. Voidaan sanoa, että siinä säädetään vanhusten arvostuksen, itsenäisen suoriutumisen, huolenpidon ja hyvän elämän edellytykset. Vanhusten elämän arkea ja sen kulkua ei kuitenkaan säädellä lailla. Miten voimme siihen vaikuttaa ja mitä meiltä odotetaan?

Sotaveteraanien ja sotainvalidien kuntoutuspalveluista ja eräistä etuuksista on erikseen säädetty. Veteraaniliitot ovat myös aktiivisesti vaikuttaneet ja omin voimin kehittäneet monia veteraanipalveluja. Uuteen vanhuspalvelulakiin on kirjattu monia asioita, joissa veteraaneille aikaansaadut palvelut ovat toimineet edelläkävijöinä. Rintamaveteraanien laitos- ja avokuntoutus, yksilölliset palvelusuunnitelmat, kotona suoriutumista tukevat palvelut, asuntojen korjaus- ja muutostyöt sekä sotainvalidien hoito- ja palvelukodit ovat tästä osoituksena.

Veteraaniemme keski-ikä ylittää jo 90 vuotta. Onkin viimeinen hetki huolehtia siitä, että veteraaniemme nopeasti harveneva joukko saa täysimääräisinä heille kuuluvat etuudet ja lakisääteiset palvelut. Veteraanimäärärahoja ei saa leikata. Monissa kunnissa ja terveyskeskuksissa on jo pitkään tehty veteraanien yksilöllisiä palvelusuunnitelmia ja huolehdittu veteraanimäärärahojen käytöstä sataprosenttisesti tarkoitukseensa. Veteraanien korkean iän ja kasvaneen palvelutarpeen vuoksi tästä on huolehdittava maamme kaikissa kunnissa.

Iäkkäiden vanhustemme – joista suurin osa on veteraaneja – asuminen, perusturva, hyvä hoito ja riittävät palvelut ovat ne pääasiat, joiden toteutumisesta tulee pitää huolta. Nekään eivät yksin riitä. Tarvitaan

asennemuutosta ja ikäihmisten aitoa kuulemistä. Tarvitsemme uutta yhteisöllisyyttä ja lähimmäisvastuuta. Vanhukset kuuluvat joukkoomme; he asuvat, liikkuvat, toimivat ja osallistuvat ikänsä ja kuntosaa sallimintavoin. Heitä ei saa eristää tai sulkea ulkopuolelle.

Esimerkiksi Turun Sotaveteraaniry:n ja sen Tuki- ja perinneyhdistyksen toiminnassa on monin tavoin pyritty auttamaan ja tukemaan veteraanivanhuksia, heidän puolisoitaan ja leskiään elämän arjessa ja tuomaan arkeen myös osallistumista yhteisiin harrastuksiin, konsertteihin, virkistys- ja juhlapäiviin ja erilaisiin tapahtumiin. Kaveria ei jätetä.

Turvallinen ja arvokas vanhuus kuuluu kaikille. Jokaisen vanhukseen itsenäisyyttä ja itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa, mutta ketään ei saisi jättää yksin ja vaille huolenpitoa. Muistisairaant vanhukset tulee saada ajoissa hoidon ja palvelujen piiriin. Vanhuksen tulee saada apua ja tukea kaikissa elämän

arkisissa asioissa. Ikäihmisetkin tarvitsevat harrastus-, kulttuuri- ja liikuntapalveluja. Kauppaan ja asioille pitää päästä ja tapaamaan muita ihmisiä. Yksinäinen vanhus kaipaa usein tukiystävää tai apua liikkumiseen. Elämän arjen tulee sujua vanhanakin.

Vanhuus koskettaa meitä kaikkia. Vanhuksen elämää ja arkea voidaan monin tavoin helpottaa ja auttaa. Mikään ei kuitenkaan korvaa ihmisen läheisyyttä ja välittämistä. Siinä jokainen meistä voi auttaa. Julkisen ja yksityisen palvelutoiminnan, kolmannen sektorin ja vapaaehtoistyön voimavarat tulee oikealla tavalla koota yhteen. Kaikista veteraaneistamme on pidettävä huolta ja turvattava heidän elämänsä ehto. Tehdään se yhteisvoimin!

Risto Kapari
sosiaalineuvos (eläkkeellä), Turun Sotaveteraanien Tuki- ja perinneyhdistyksen puheenjohtaja

”Hirveän kauan mukana veteraanien toimissa”

Lea Kunnas - kymmenen vuotta naisjaoston puheenjohtajana, kunniapuheenjohtajaksi 2005.

Harvat ovat olleet veteraanityössä, vuosikymmenien aikana järjestetyissä tilaisuuksissa yhtä uskollisesti mukana kuin Lea Kunnas. Takana on vuosien työ naisjaoston puheenjohtajana.

- Hirveän kauan olen seurannut turkulaisen sotaveteraanityön toimintojä.

Lea Kunnas kertoo haastattelijalle värikkäästi nuoruutensa Turusta,

- Älä nyt näistä kirjoita.

Entä sotavuosien kokemukset, työ veteraaniiyhdistyksessä?

- Enhän minä muista, mutta mieheni rinnalla pääsin läheltä seuraamaan ; Kalervo valittiin Turun Sotaveteraanien puheenjohtajaksi 1978. Hirveän kauan olen ollut mukana, pitkän ajan mieheni rinnalla. Naisjaoston puheenjohtajaksi minut valittiin 1995. Olin tehtävässä kymmenen vuotta, mutta enhän minä ole oikein puheenjohtajatyyppejä.

Yhä säännöllisesti kokoontuva naisjaosto järjesti alkuvuosinaan yhteisiä matkoja kotimaahan sekä Ruotsiin ja Tanskaan. Veljesvastuuta viisi vuosikymmentä –historiikki kertoo naisjaoston auttaneen sotaveteraaneja keräysvaroilla, ostaneen halkoja ja maksaneen vuokria. Sotaveteraaneja käytiin auttamassa heidän kodeissaan. Tärkeäsi koettiin myös yhteistoiminta paikallisten nuorisjärjestöjen kanssa. Tarkoituksesi todetaan halu kasvattaa sosiaalista mieltä sekä herättää kiinnostusta sotaveteraanien pyrkimyksiä kohtaan.

Retkistä pidetty

- Naisjaostolaiset tekivät yhteismatkoja kotimaan kohteisiin; kävimme Seinäjoella, Halosenniemessä ja Ainolassa...

- Palmusunnuntaihin kuului retki Muurlaan, Kiirastorstaina kokoonnuimme Mikaelin kirkkoon. Kansallislaulu on aloittanut tapaamisemme,

- Säännöllisesti on kokoonnuttu, huonot säät eivät estele, kertoo Lea Kunnas naisjaostolaisten toiminnasta.

**”Monen-
moista
olen
kokenut”**

aina me myös laulamme Honkain keskellä.

- Aikatavalla on toiminta vuosikymmenien aikana muuttunut, mutta eiköhän nyt voi sanoa, että retkistä ihmiset ovat tykänneet. Kun on yli kolmekymmentä vuotta toimittu, on tietysti luonnollista, ettei samalla tavalla voida jatkaa.

Nuoria mukaan

Lea Kunnas muistuttaa, että naisjaostolaiset ovat aina kokoontuneet, ”eivät meitä ole säät voineet säikäyttää”.

- Yhdessä on järjestetty joulujuhliakin, niin kauan kuin muistan on kokoonnuttu seurakunnan tiloissa. Nyt on huolehdittava perinteen siirtymisestä, pidettävä huoli siitä, että nuoremmat saadaan kiinnostumaan isänmaallisuudesta.

- Tänäpäin jokainen huomaa väkisin, että sodasta puhutaan paljon. Kun jatkosota loppui olin 18 vuo-

tias. Tänäpäin voin sanoa, että monenmoista olen kokenut, vaikkakin kohdannutkaan sodan kärsimyksiä. En vaikka isänikin oli sodassa, viikoksi Lapissa, jossa miinan räjähdys heikensi hänen kuuloa.

- Myöhemmin olemme oppineet ymmärtämään vapauden merkityksen, sekä sen miten nuoria maata puolustaneet olivat.

Paras päätös

Naisjaoston puheenjohtajavuosinani kokoonnuimme säännöllisesti, keitimme kahvia, ja minä yritin keksiä sopivaa ohjelmaa; milloin mitään.

- Noiden vuosien parhaita päätöksiäni oli luopuminen puheenjohtajan tehtävistä. Oikein innostuin, kun kuulin, että nyt taitaa vapautua ehdokkaaksi sopiva.

”Rauhallisissa paikoissa”

- Aika outoa, kuvailee Martti Artukka talvisotakuukausien Turku.
- Kuusitoistavuotiaan pojan päivittäiseen ohjelmaan kuuluivat siihen myös posteljoonin tehtävät sataman alueella. Tuo osa kaupungista oli usein pommikoneiden kohteena. Aika usein pommit menivät yli. Ja outoahan oli myös se, että panssari-laivat olivat ankkurissa Airistolla.

Martti Artukka on muisteli sotavuotia kesäasunnolla Kaksikerran Satavassa. – Täällä olen asunut koko ikäni, täällä ja Turun Linnankadulla.
- Kun talvisota loppui, koulunkäynti jatkui täysillä. Lukuvuoden 40-41 olin oppikoulussa kahdeksannella luokalla. Veljeni osallistui -40 kutsuntoihin, liittyi armeijaan ja kaatui kesällä -41. Itse meni kutsuntoihin

-41, jatkossa krh-koulutukseen Hyrylään.

- Asemasodan aikana minut komennettiin itä-Karjalaan, Koikarin kylään Me olimme ”varalla”. Osa oli rintamalla, minä jäin kouluttajaksi. Minä koulutin Kemin puolesta tulleita poikia.

- Aika huonoa aikaahan Suomessa elettiin, -42 yritimme selviytyä elintarvikepulassa. Elettiin, mutta eivät taida tämän päivän nuoret huomata ajattelakkaan, miten menimme eteenpäin.

- Keväällä -443 sain siirron JR 56 – joukkoihin Stalinin kanavalle. Samassa ryhmässä oli miehiä Rauman seudulta ja tietysti Turun ympäristöstä’.

- Kovin oli rauhallista, ei paljon mitään ammittu.

- Koko JR 56 -aikani oli hyvin rauhallista, tulenjohtoon perehtyneellä on tuolloin aikaa osallistua viestikoulutukseenkin. Tästä lisäopista olikin myöhemmin paljon hyötyä, uusia taitojani pääsin kokeilemaan aikanaan perääntymisvaiheessa keväällä -44.

- Isäni kuoli -43. Hiukan aiemmin olin lomalla, mutta ei silloin lääkärinkään tiennyt lähitulevaisuudesta. Ei muuta kuin viikon kuluttua uudelle lomamatkalle, Karhumäestä ensi Äänislinnaan ja vuorokauden kuluttua olinkin sitten Turussa.

Onnellisessa asemassa

Martti Artukka kertoo rintamainensa viimeisten kuukausien ku-

- Tänä olemme jälleen yksin, miksi näin. Mistään emme saa turvaa, toteaa Martti Artukka Jarmo Suomalalle.

Martti Artukka - tulenjohtajana Karhumäessä.

luneen linnoitustöissä. –Tietysti Karhumäessäkin oli hetkittäin vilskettäkin keväällä -44, mutta aika vähällä pääsin.

- Juhannuksen jälkeen -44 alkoi upseerikoulu Niinisalossa, minut määrättiin krh-komppanian normaalkoulutukseen. Kun rauha tuli, passit olivat jo valmiina, jäimme kuitenkin koulutukseen. Siiviiliin pääsin 15. marraskuuta.

- Olen ollut onnellisessa asemassa, sanoo Martti Artukka. - Karhumäkeen sain kaverilta eräänä sunnuntaina viestin, että mikäli kouluun meneminen kiinnostaa, tiistaihin mennessä pitäisi lähettää hakemus. Kaveri lupasi auttaa hakemuksen lähettämässä. Sähköitin kotiin, että paperit nyt pikaisesti postiin.

- Kun tulin siviiliin, edessä oli valmis tie opiskeluun, aikanaan rakennusinsinööriksi ja Turun katurakennusosastolle. Olen ollut 10 vuotta satamassa, rautateilläkin, mutta samalla tähtäilin opettajaksi. Sekin toive toteutui, aluksi vain sivutoimisesti kaksi tuntia viikossa.

Vaikeuksista on selvitty

- Omasta sota-ajasta olin suurimman osan varsin rauhallisissa paikoissa, mutta koko maalle nuo vuodet olivat raskaita. Monet asiat menivät pieleen, talvisotaan jouduttiin varustautumatta; silloin pojat sanoivat, että olihan meillä kokardit. Kaikesta kuitenkin selvisimme, emme kaatuneet ja sodan jälkeen maksoimme raskaita sotakorvauksiakin.

- Tänäkin päivänä noita vaikeita vuosia muistellaan, näemme ja luemme monenlaisia kuvauksia Kannaksen tapahtumista. Nyt puhutaan jopa uudesta Tuntematon -filmistä; kyllä nuo jo olemassa olevat riittävät, niistäkin toinen on ihan onneton.

Martti Artukka painottaa, ilmeisesti hiukan ylpeyttäkin äänessään, tykistön osuutta jatkosodan ratkaisutaiteluissa.

- Tulenjohtajat tiesivät mitä tekivät. Kenraali Nenosen baletit autoivat, tykistö ampui yhteiseen maaliin. Tu-

len keskittäminen ja hyvä suomalainen kalusto tuottivat tuloksia.

Suomi jäänyt aina yksin

- Noista menneistä vuosista olisi aika oppia jotakin. Huomata sekin, että Suomi jätettiin yksi talvisodassa. Tänään olemme jälleen yksin, miksi näin, emme saa mistään turvaa. En tiedä miten hyvä Nato on, mutta sen tiedä, että laajan maan on oltava turvattu. Armeija on pidettävä aina kunnossa.

- Armeijaan lähtiessäni olin varsin hyvässä kunnossa. Järjestimme täällä Kaksikerrassa pienoismaaotteluja, lajeina kuula, korkeus ja estejuoksu. Kunnosta pidän huolta tänäkin päivänä. Aarnen tallissa käyn säännöllisesti. Vain kaksi kertaa olen näistä tapaamisista ollut poissa, toisella kerralla esteenä oli keuhkokuume.

Erkki Enne muisteli Turun Sotaveteraanisoittajien perustamisvaiheita ja musiikkiharrastuksensa tapahtumia eloisaan tapaansa.

Turun Sotaveteraanisoittajien syntyi hitsa

*Turun Sotaveteraanisoittajien kunniapuheenjohtaja **Erkki Enne** saavutti viime huhtikuun lopussa kunnioitettavan 97 vuoden iän, ja melkein samanaikaisesti orkesterin kaksi vanhinta aktiivijäsentä, **Kalevi Toivola** ja **Erkki Kantonen** viettivät 85-vuotispäiviään. Viime toukokuussa järjestettiin tapahtuman kunniaaksi juhlahetki Heikkilän sotilaskodissa.*

Sotaveteraanien vähitellen poistuttua orkesterin riveistä sen tehtävänä on nyt keskittyä musiikillisen perinteen säilyttämiseen. Näissä merkeissä orkesteri esiintyi tänä syksynä mm. Naantalin sotaveteraanien 50-vuotisjuhlakonsertissa. Marraskuun 14. ja 15. päivinä pidetään jo lähes perinteiset kaksoiskonser-

Sotaveteraanisoittajien puheenjohtaja Matti Poutanen ja orkesterinjohtaja Reijo Ahola yhdessä kaikkien soittajien kanssa kohottivat onnitelumatlat syntymäpäiväsankareille.

Sotaveteraanisoittajat muusikkipinästä

tit Heikkilän sotilaskodissa, joka nykyisin on Sotaveteraanisoittajien vakituinen harjoituspaikka..

Syntymäpäivätilaisuudessa insinööri Erkki Enne muisteli muusikouraansa ja Turun Sotaveteraanisoittajien syntyä. Enne tutustui työasioiden yhteydessä Esabin insinööriin **Reino Saariseen**. Hitsaus ja toinen yhteinen intressi, musiikki, toivat yhteen nämä kaksi insinööriä. Yhdessä he päättivät vuonna 1993 ryhtyä perustamaan turkulaisten sotaveteraanien orkesteria. Kolmanneksi soittajaksi uuteen trioon liittyi kitaristi **Jakke Nyman**.

Alkukäynnistyksessä Turun Sotaveteraanien yhdistys oli suurena apuna, ja jo vuoden kuluttua soittajia oli kahdeksan. Eikä aikaakaan,

kun jäsenmäärä kohosi 20:een, kun lähimaaseudulta alkoi myös liittyä soittajia mukaan. Ja loppu onkin lähihistoriaa. Turun Sotaveteraanisoittajat on tänä päivänä vireä orkesteri, joka esiintyy jatkuvasti Turun lisäksi myös muualla maakunnassa. Orkesterin johtajana on dir.mus. **Reijo Ahola**.

Viiden vuoden sotaretki

Sotavuodetkaan eivät katkaisseet Erkki Enteen musiikin harrastusta. Hän muistelee eloisasti muusikouraansa ja sotavuosien osuutta siinä. Tamperelais-syntyinen, sittemmin helsinkiläistynyt Enne opiskeli insinööriksi, työskenteli Raumalla

ja Savonlinnassa ja päätyi Turkuun, missä hän loi pitkän uran Suomen Puhallintehtaalla. Jo varhain alkanut musiikkiharrastus seurasi mukana sotavuosien halki jatkuen leipätyön ohessa aivan viime vuosiin asti.

”Soittoharrastukseni taisi alkaa 10 vuoden iässä, kun sain joululahjaksi viulun. Instrumenttivalikoima täydentyi pasuunalla ja bassolla aloitettuani soitto-opinnot Helsingin kansankonservatoriossa. Myöhemmässä vaiheessa pystyin jo hankimaan opiskelurahojakin soittaessani joissakin kokoonpanoissa. Musiikkiopinnot jatkuivat **Helge Pahlmanin** johtamassa Dallapé-opistossa, missä kurssikaverinani oli mm. **Ola-vi Virta**, joka lauloi ja soitti viulua”, muistelee Enne.

Tulitassut kuvattiin Koivistolla. Vasemmalla orkesterin johtaja E. Merikangas. Taustalla pasuunoineen Erkki Enne. Pianon ääressä säveltäjä, muusikko ja sanoittaja Arvo Koskimaa.

Vuonna 1943 Helsingin työväentalossa Asemiesillassa esiintyi useammasta orkesterista koottu Rintamaorkesteri. Tässä harjoitustauolla ennen konserttia otetussa kuvassa Erkki Enne – tällä kertaa viulun kanssa – äärimmäisenä vasemmalla. Kuten aina, konsertti radioitiin.

Vuonna 1939 Enne astui asepalvelukseen rannikkotyökistöön. Sota vei hänen sitemmin Hangon rintamalle ja Kannakselle, missä hän taisteli helsinkiläisen Keltaisen rykmentin kp-miehenä. Jatkosodan päättyessä Enne tuli Koiviston Saarenpäästä Haminaan ja sieltä Porvooseen, missä varusteiden luovutuksen yhteydessä todettiin Erkin sotaretken kestäneen tasan viisi vuotta.

Jatkosodan rauhallisemman vaiheen aikana perustettu ”Tulitassut” – orkesteri muodosti oman yksikkönsä, johon Enne liitettiin viulun- ja pasuunansoittajaksi. ”Meitä oli yhdeksän miestä, jotka muuten teimme samoja hommia kuin muutkin, mutta elimme omassa korsussa, mistä silloin tällöin lähdettiin viihdytyskiertueille. Korsukeikoilla oltiin pienemmillä ryhmillä. Muutaman kerran olin Helsingissä asemiesilloissa soittamassa. Jouduinpa kerran Messuhallissa jodlaamaankin erästä Arvo Koskimaan laulua”, kertoo Enne. Vastaavia orkestereita ja myös kuoroja toimi muissakin yksiköissä.

Kaksi soittajaveteraania

Kalevi ”Kale” Toivola on opettajan-toimensa ohella ollut innokas musiikin harrastaja nuoresta saakka. Hänen ensimmäisinä soittiminaan olivat viulu ja banjo. Auran Tähtipöjissä tehtyjen B-kornettikokeilujen jälkeen Toivola löysi oman soittimensa, kitaran. Sotaveteraanisoittajissa Kalen täsmällistä komppia ja hienoja sooloja on kuultu vuodesta 1999 alkaen.

Samoihin aikoihin Kalen kanssa aloitti Sotaveteraanisoittajissa myös

Erkki ”Eki” Kantonen, joka loi virkauransa VR:n palveluksessa. Hänen soittiminaan ovat olleet altto- ja tenorisaksofonit, mutta instrumenttivalikoima täydentyi vielä klarinetilla ja bassokitaralla. Kantonen kertoo, että hänen mielenkiintonsa kohteena ovat aina olleet soinnut. Niitä tutkiessa pianon ääressä kuluu hetkiä kotona lähes päivittäin.

Tuomo Paasi
Turun Sotaveteraanisoittajat

KUVAT: Tuomo Paasi ja Keltaisen rykmentin historiikki.

Erkki Kantonen (vasemmalla) ja Kalevi Toivola ovat orkesterin pitkäaikaisimmat jäsenet. Soittajaveteraanit viettivät 85-vuotissyntymäpäiviään myös Heikkilän sotilaskodin esiintymislavalla. Tästä syksystä alkaen Kantonen on päättänyt hieman hellittää aktiivisesta soittoharrastuksestaan.

Muiston säilyttäminen sydämen asiana

- Säilyttäkäämme sydämen asiana kaatuneitten muisto ja vaalikaamme heidän meille jättämäänsä muistoa, totesi Turun Sotaveteraaneyhdistyksen naisjaoston puheenjohtaja Pirkko Kuorehjervi Kaatuneitten muistopäivänä Raisiossa.

” Koko Suomi hiljentyi toukokuun 19 päivänä 1940 viettämään ensimmäistä kertaa sankarivainajien muistopäivää. Suomen liput oli laskettu puolitankoon kaikkialla ja jokaisessa kaupungissa, kauppalassa ja maalaiskunnassa tuona päivänä.

Vain pari kuukautta aiemmin oli päättynyt Suomen Ja Neuvostoliiton välinen 105 päivää kestänyt ankara talvisota, joka oli vaatinut runsaan 24 000 suomalaisen hengen. Sodan koettelemukset olivat yhdistäneet aiemmin kahtia jakautuneen kansan yhdeksi hengeltään vahvaksi kansaksi.

Tämän sisäpoliittisen kehityksen vuoksi sotamarsalkka C.G. Mannerheim oli määrännyt, että perinteisesti toukokuun 16 päivänä vietetty vapausodan päätymisen muistojuhla muutetaan toukokuun kolmantena sunnuntaina pidettäväksi kaatuneitten muistopäiväksi. - Myös me täällä tänään Raisiossa vietämme yhdessä kaatuneitten muistopäivää., toukokuun kolmantena sunnuntaiana.

Samalla marsalkka Mannerheim oli käsenyt, että uskonnollisena kaatuneitten muistopäivänä muistetaan maan murroskautena vuonna 1918 molemmin puolin vakaumuksensa puolesta henkensä uhranneita ja talvisodan uhreja.”

Kaatuneitten omaisten tuki sotavuosina

” Suomessa talvella 1918 käydyn sodan seurauksena kuoli sodan osapuolilta yhteensä noin 25 800 henkeä. Sotaleskien lukumäärä jäi olosuhteiden vuoksi selvittämättä, mutta sotaorpojen määrän arvioitiin olevan yhteensä 14 000. Joista täysorpoja oli noin 1000. Sodan voittajien puolella taistelleiden kaatuneiden sotilaiden leskille ja orvoille turvattiin toimeentulo säätämällä erillinen laki Sen sijaan punaisten puolella taistelleiden kaatuneitten lesket ja orvot saivat tulla toimeen köyhäinhoidon tuella ja ihmisten armeliaisuuden varassa aina vuoteen 1942 saakka, jolloin punalesket alkoivat saada myös valtion varoista avustusta. Suomalainen nainen on vahva ja sitkeä. Miten nuo naiset ylipäänsä selviytyvät, suurella kunnioituksella ja ihmetyksellä tuota ajattelee. Ei ollut

oikeastaan mitään, vain luja usko ja luottamus tulevaisuuteen, nuo suurenmoiset, urheat naiset!

Suomen vuosina 1939-1944 Neuvostoliittoa ja myöhemmin Saksaa vastaan käymien sotien seurauksena kaatui ja katosi noin 91 500 suomalaista. Sotilaiden osuus kuolleista ja kadonneista oli noin 88 800.

Sodan inhimilliset ja aineelliset kärsimykset olivat suunnattomat. Rintamalla taistelevien sotilaiden ja heitä tukevien joukkojen ohella suuren kärsimyksen joutuivat myös ne henkilöt, jotka menettivät läheisensä sodan seurauksena. Sururistin kantajaksi päätyi lähes 100 000 isää ja äitiä, 30 000 aviovaimoa ja 50 000 lasta. Lisäksi surijoiden joukkoon kuuluivat sisaret ja veljet sekä muut läheiset. Voidaankin hieman yleistäen sanoa, että lähes jokaisessa suomalaisessa kaupungissa, kylässä ja kodissa koettiin noina aikoina sodan mukanaan tuoma suru, tuska ja hätä. Vaikeimman taakan varmasti kantoivat ne rauhansopimuksen perusteella luovutettavaksi määrättyillä alueilla evakoidut suomalaiset, jotka rakkaansa menettettyään menettivät myös kotinsa.

Maailmanlaajuisen sodan uhan kasvaessa koko 1930 luvun ajan Suomessakin oli ryhdytty erilaisiin varautumistoimenpiteisiin sodan varalta. Eräänä tällaisena toimenpiteenä säädettiin 1938 sotatapaturlaki, jossa määrättiin asepalveluksessa kaatuneen sotilaan leskelle maksettavista korvauksista. Huoltoeläke oli sidottu kaatuneen sotilasarvoon. Talvisodassa kaatuneitten sotilaiden leskille maksettiin eläkkeet tämän lain mukaisesti aina vuoteen 1941 saakka.

Sodissa 1939-1945 kaatuneista suomalaisista sotilasta oli 90 prosenttia iältään 20-40 vuotiaita. Noiden ikäluokkien miehistä siis joka 10 kaatui. Talvisodassa heistä joka toinen oli perheellinen ja jatkosodassa joka neljäs. Tämän vuoksi noin 90 prosenttia sotaleskistä jäi perheensä ainoaksi huoltajaksi aviomiehen kaaduttua. Tilastollisesti tarkasteltuna alle 45-vuotiaista naimisissa olevista naisista joka 17 oli sotaleski.

Nimitys sotaleski tarkoitti siis sitä, että nainen oli jäänyt leskeksi sodan vuoksi. Sotalesket olivat sankarivainajien vaimoja” erilaisia” leskiä. He olivat sankarivainajien leskiä. Kaatuneen lapset puolestaa orpoja ja puoliorpoja, joista yhteisenä nimenä käytettiin sanaa sotaorpo.

Vuonna 1938 säädettyä lakia jouduttiin moneen otteeseen täydentämään ja muuttamaan, muuttuneitten olosuhteiden vuoksi.”

Sotaleskien ja orpojen asema

” Suomen käymistä sodista vuosina 1939-1945 on kirjoitettu sotilaallisten toimien osalta paljon. Aihepiiriä on myös tutkittu varsin perusteellisesti. Sotaveteraanien ja sotainvalidien elämänvaiheita on seurattu varsin tarkasti myös tiedotusvälineissä, samoin viime aikoina myös lottien historiaa.

Vähäisemmällä huomiolla on jäänyt kuitenkin lesket ja sotaorvot, sekä lukuisat kotirintamanaiset, sekä sankarivainajien muut omaiset. Näistä arkielämän sankareista: vaimoista, lapsista, äideistä ja isistä sekä sisaruksista on syytä kirjoittaa lisää heidän selviytymisestään, sodan aiheuttamista traumoista on myös syytä tehdä tutkimuksia.

Tuula Salmi teoksessaan ” Kansakunnan Lesket ” on koonnut arvokasta aineistoa, josta selviää leskeksi jääneen naisen asema sotaa käyvässä ja sodan jälkeisessä Suomessa. Salmi toteaa haastattelujen perusteella mm. ”että terveet nuoret naiset tuomittiin elinikäiseen yksinäisyyteen. Sanottiin vain, että alkää antako polkujen haudoilla ruohottua. Sotaleskistä tehtiin ylimääräisiä, joille ei sallittu oikeutta naisen elämään.

Salmi tarkoittaa silloisen yhteiskunnan sotatilan aikaisia ankaria määräyksiä, moraalikärsityksiä ja siveellisyytysvaatimuksia, joita erityisesti kohdistettiin ”kaapin päälle” asetetuille sotaleskille. Olivathan he sankarivainajien vaimoja.

Erytyisesti perheellisen naisen elämä muuttui perusteellisesti, kun hänen miehensä kaatui rintamalla. Hänestä tuli hetkessä perheen ainoa huoltaja ja varsinkin silloisessa maatalousyhteiskunnassa se merkitsi myös miehen töiden siirtymistä vaimon harteille. Lapset osallistuiivat maatalon töihin kukin kykynsä ja ikänsä mukaan.

Voi vain kuvitella sitä huolen ja työn määrää jota lesket joutuivat hoitamaan. Nuo suurenmoiset sitkeät suomalaiset naiset! He selvisivät! Lauri Viita vahvassa runossaan ” Alfhild ” tuo tuon tunteen niin vahvasti esille ”äidit vain, nuo toivossa näkevät, Jumalan näkevät, heille on annettu voima ja valta kohota unessa pilvien alta ja katsella korkeammalta ”Heidän historiansa tulee säilyttää ja viestittää tuleville sukupolville. Ja Te arvoisat kaatuneitten omaiset säilyttäkää näiden urheitten naisten muisto.

Taloudellinen toimeentulo oli varmasti keskeinen asia, mikä piti järjestää. Valtion myöntämä eläke ei varmistanut kuin pa-

riksi kuukaudeksi. Kaikkein vaikeimman asemaan joutuivat ne lesket joiden mies oli hävinnyt ja häntä ei voitu julistaa kuolleeksi. He eivät saaneet mitään eläkettä.

Sotalesken ja orvon saamaan eläkkeeseen suuruus määräytyi kaatuneen sotilas-arvon perusteella, kuuteen luokkaan. Pienemmän eläkkeen saajia oli 70 prosenttia eläkkeensaajista.

Lisähuoltoeläkettä voitiin myöntää työkyvyttömyyden, sairauden, opiskelun ja paikkakunnan kalleuden ja lastenhoidosta aiheutuneiden kustannusten perusteella. Huoltoeläkkeellä turvattiin vain sotalesken ja hänen lastensa toimeentulo palkkatyön, yrittäjyyden tai maatalouden työhuollon kautta. Pienviljelijänkin leski joutui luovuttamaan vähäisistä maatalouden sadostaan yhteiseen käyttöön.

Eri järjestöjen ja tahojen toimittama huoltoapu mahdollisesti sotaleskien selviytymisen vaikeissakin oloissa. Uuden avioliiton solmimisen myötä sotalesken ja lasten asema korjaantui usein kestäväälle pohjalle, mutta jossain tapauksissa kävi myös toisin. Avioliittoa ei tuolloin ollut ja susiparina eläminen oli suuri häpeä. Uuden avioliiton myötä sotaleski menetti oikeutensa eläkkeeseen. Hänelle maksettiin kertakorvauksena kolmen vuoden eläke solmitun avioliiton perusteella. Tämä korvaussumma houkutteli myös selkärangattomia miehiä solmimaan avioliiton. Monessa tapauksessa eläkerahat kuuluivat uuden aviomiehen toimesta varsin nopeaan, jonka jälkeen sotaleski jäi taas oman onnensa nojaan. Sotaleskistä n. 15.000 solmi uuden avioliiton ja valtaosa heistä sai elämänsä uudelleen järjestettyä.

Sotaleskien ja orpojen sekä kaatuneitten omaisten edusvalvontatyö käynnistyi varsin hitaasti. Mannerheimin Sotakummi-aliokunnan kortistojen mukaan vuonna 1947 sotaorpoja oli 50 343. Suomalaisista alle 18-vuotiaista nuorista joka 24. oli sotaorpo. Heidän määränsä lisääntyi vielä 1950 luvullakin, kun pahoin haavoittuneet kuolivat vammoihinsa.

Noin 10 000 sotaleskellä oli huolettavanaan vähintään kolme lasta ja vajaa kolmannes odotti viimeisintä lastaan isän kaatuessa rintamalla. Sotaleskiäiti koki ainainenä äitinä ja isänä olemisen lapselleen raskaana taakkana. Erityisesti isänkaipuu näyttää kohdistuneen poikalapsiin.

Tuula Salmi on arvioinut haastattelujen perusteella sotaorpojen suhdetta isään mm. siten että ” isä jäi ikäväksi ikäväksi, katkelmalliseksi muistikuviksi ja haalistuneeksi valokuvaksi, jonka nähdessään äiti muuttui surulliseksi”. Perheen isän kaatuminen vaikutti moninaisin tavoin lapsiin ja se satoi äidit ja lapset toisiinsa tavallista kiinteämmin. Myös sisarusten keskinäiset siteet ovat varmasti olleet lujemmin yhteen sidotut.

Sotaorvoille nimetty kummi ja eri huoltojärjestöt avustivat nuorta sotaorpoa. Sotaleskiäidit ovat antaneet tälle toiminnalle paljon kiitosta. Erityisesti he kiittävät lapsiensa saamista koulutuksesta.

Suomi on ja oli lukuisten järjestöjen maa. Vapaaehtoistoiminta on aina ollut suomalaiselle yhteiskunnalle sydämen asia.

Järjestöistä voidaan mainita mm. Sotaleskien ja kaatuneitten omaisten huolto ry Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Marttaliitto, Maatalousnaiset, jotka kaikki tavalla tai toisella auttoivat parantamaan sodan uhrien kärsimyksiä.

Kaatuneitten Omaisten Liitto perustettiin 17.2.1945, sen tarkoituksena on ollut ylläpitää 1939 jälkeisessä sodissa kaatuneitten, sodan aiheuttaman haavoittumisen tai sairastumisen johdosta kuolleiden omaisten luottamusta tulevaisuuteen ja oma-aloitteellisuutta sekä luoda yhteinen pohja heidän perheittensä huollolle”.

Vaikka aika on nyt kulunut runsaasti eikä sankarivainajien vanhempia ole ollut enää pitkään aikaan keskuudessamme, on Liiton olemassaolo ja toiminnassa vieläkin jotain, mitä alussa jo oli. Nykyisten sääntöjensä mukaisesti Liitto toimii mm. taloudellisen ja henkisen tuen saamiseksi jäsenistölleen. Tällä hetkellä jäsenenä on noin vajaat 400 sotaleskeä, n.200 sankavainajan sisarusta ja hieman yli 9000 sotaorpoa.

Liitolla lähitulevaisuudessaan on tärkeitä tavoitteita: ensinnäkin huolehtia jäljellä olevien sotaleskien kaikenpuolisesta tukemisesta ja kunnioittavasta saattamisesta. Toiseksi saada lopulta valtiiovallan tunnustus sille, että sotaorvot ovat eräs suurimmasta sodasta kärsineistä ryhmästä, joka näyttää vuosia saotossa unohtuneen. Kolmanneksi on tavoitteena edellä mainittu sotaorpojen kohtalon tunnetuksi tekeminen suurelle yleisölle.nämä tavoitteet on täytetty, Kaatuneitten Omaisten Liitto yhdessä jäsenyhdistystensä kanssa on toteuttanut sotaorprekisterin. Rekisteriin on nyt kirjattu yli 16 000 nimet.

Taiteilija Aimo Vuorisen suunnitteleman sotaorpotunnuksen symboliikka:

Kaukainen lähtökohta on Ranskan liljan tyylitelty muunnos. Se edustaa vapauden ihannetta. Risti tunnuksen alaosassa viittaa uhriin, jonka isät ja äidit antoivat isänmaalle. Pieni vaakunaleinoja ristin keskellä merkinä siitä, että valtiovalta on tunnuksen sen kantajille suonut.

Valtioneuvosto on kohdentanut vuosiksi 2013-2014 Raha-automaattiyhdistyksen avustuksen sotaorpojen rekisterin kokoamiseen, kehittämiseen ja sotaorpotunnuksen antamiseen, Sotaorpotunnuksen jakaminen jäsenyhdistysten avulla.

Taisteluiden tiimellyksessä kaatuneiden kentälle jääneitä tai kadonneita lasketaan viime sodissa olleen yhteensä noin 10 000- 13 000.

Etsintöiden tultua luovutetulla alueella mahdolliseksi vuoden 1992 jälkeen, taistelupaikoilta on löydetty yhteensä 1200 kaatuneen jäänteet.

Näistä runsaat 300 on kyetty uskottavasti tunnistamaan henkilöllisyydeltään ja saatetaan heidät kotikunnan hautausmaalle sankarihautoihin. Loput tunnistematta jääneet haudataan Lappeenrannan sankarihaudalle.

Kunnioitetut kaatuneitten omaiset hyvät juhla- ja lojaksi, lainaan meidän kaikkien tuntemaan edesmenneen Erkki Luntamon tervehdystä, jonka hän piti muutamia vuosia sitten, ja joka on tänäänkin niin ajankohtainen.

”Ei sotaa ilman uhreja! Tästä tietoisena sotien aikana kotiin jäänyt väki jännitti päivittäin omaistensa puolesta, olipa kyse puoliosasta, isästä, pojasta, sedästä tai enosta. Äiti lapsineen risti päivittäin hartaasti kätensä ja lähetti rukouksensa rakkansa säilymisestä. Äidin ainainen huoleena oli toimeentulo, päivittäiset toimet ja lasten kasvatusta; lapsilla voimakas isä- kaipuu.

Vaikka olette jo aikuisia, jopa vanhoja, ei surun tunne isänne kuolemasta ole hävinnyt. Sen rinnalla on kuitenkin näinä vuosina tullut myös itsekkyyden tunne siitä, että juuri Te ja vain Te olette se joukko, jonka isä kaatui sankarina maan vapauden puolesta taistellessaan. Ja kun kerran aika jättää teidät, jäävät sankariristit vielä kestomaan jälkipolville, ettei sen suurempaa kunniaa olekaan kuin antaa henkensä oman maansa puolesta.”

Perinnetyökin vaatii vahvaa lauluvoimaa

Yleisömenestyksiä Muisto ilta ja yhteislaulutilaisuuksia.

Turun Sotaveteraanilaulajien on aika varmistaa perinnetehtävän siirtymisen eteenpäin.

Turun Sotaveteraanilaulajien isäntä Kalevi Niemelä ja mieskuoro Laulun Ystävien Weterani Weljien puheenjohtaja puheenjohtaja Markku Majaniemi toivovat laulusta ja perinnetyöstä kiinnostuneiden liittyvän veteraanikuoron riveihin.

- Siksi vetoamme nyt Turun alueen kuorolaulajiin; lähipiirin ulkopuolelta tulevalla voimalla saamme varmuuden työn jatkuvuudesta.

- Sotaveteraanilaulajilla on ollut kiinteä yhteys mieskuoro Laulun Ystäviin, kuoroon jonka tiloissa harjoittemme ja josta on saatu laulajavoimaa. Mutta lisää tarvitaan. Ulkopuolelta on jo tullut kyselyjä, mutta tällaiseen perinnekuoroon siirtymisen vie aikaa, sillä ohjelmisto poikkeaa tavallisesta mieskuorosta.

Turun Sotaveteraaniyhdistyksen piirissä jatkava perinnekuoro ottaa vastuun isänmaallisen ja sota-aikai-

sen lauluperinteen vaalimisesta siihen liittyvine traditioineen. Tänään Markku Majaniemi ja Kalevi Niemelä pitävät tärkeänä kuoron valmiuksien kehittämistä; ”että pystymme myöhemminkin tulemaan perinnekuorona lavalle”.

- Nyt on tutkittava mahdollisuudet laajentaa perinnekuorojen kokoonpanoa paikkakunnalla toimivista muista kuoroista. Turussa on jo päästy yhteistyöhön NMKY:n seniorikuoron kanssa. Toivottavasti kiinnostuneita tulee laajalta alueelta.

Toiminnanjohtajan tuoilta

Taloustutkimuksen tänä vuonna tekemän tutkimuksen mukaan 85 prosenttia suomalaisista kertoo arvostavansa erittäin paljon sotiemme 1939 – 1945 veteraaneja ja ylipäättänsä nuo kansakuntamme kohtalon vuodet elänyttä ja kokenutta sukupolvea. Voimme todeta, että edellisestä vastaavasta tutkimuksesta, joka tehtiin viisi vuotta sitten, arvostuksen nousu on noin neljä prosenttia. Kun mukaan sitten lasketaan saman tutkimuksen osoittama 12 prosenttia, joka kertoo arvostavansa samaa kohderyhmää melko paljon, jää jäljelle siis kaksi prosenttia niitä, jotka eivät maamme Itsenäisyyden turvaajia ja hyvinvoinnin perustan luoneita arvosta.

Mitä tuloksesta voidaan päätellä. Varmaan ainakin se, että turvallisuuspoliittisen ilmaston käytyä jälleen epävakaksi myös Euroopassa ja maamme lähialueilla, se muistuttaa meitä siitä, että itsenäisyys ei ole itsestäänselvyys eikä sitä ole saatu lahjaksi. Itsenäisyyspäivämme jälleen lähestyessä meidän on todella syytä ajatella ja kunnioittaa kaikkea sitä työtä, ja taistelua, jonka meitä edeltäneet sukupolvet ovat maamme hyväksi joutuneet tekemään. Voimme lauluntekijän sanoin todeta, että maamme itsenäisyyden kertomus on

*”laulu ihmisistä,
joiden virsi hiljaa soi,
vaikka kansan kyynelistä,
sateenkaaren tehdä voi”*

Itsenäinen Suomi tallustelee siis vakaasti kohti tulevaa juhluvuottaan, vuotta 2017. Veteraanielämässä se merkitsee niitä vuosia, jolloin haasteet ovat ehkä kovemmat kuin koskaan. Juhlapuheita on jo pidetty tarpeeksi, nyt alkaisi käsitykseni mukaan olla se kuuluisa yhdestois-

ta hetki, jolloin vielä jotain saataisiin aikaiseksi, jos mainitut juhlapuheet muuttuisivat sanoista teoiksi. Vaikka valtiovalta onkin toki tullut monissa asioissa vuosien saatossa vastaan, niin kyllä voidaan kohtuudella sanoa paljon olevan vielä kesken, jotta maamme kunniakansalaisten elämän ehtoovuodet olisivat sellaiset, että niiden voidaan myös jälkikäteen todeten olleen kunnialliset. Olen sitä mieltä, että kunnilla ja päättäjillä on tarpeelliset työkalut asian hoitamiseen. Pyörää ei aina tarvitse keksi uudelleen, ottamalla oppia kaikista niistä hyvistä asioista, jotka tiedossa ovat, voidaan päästä asiaansa hyvin eteenpäin. Mainitsen vain esimerkkinä kuntoutukseen ja palveluihin tarvittavan hakumenettelyn. On osoittautunut, että ilman sitäkin kunnissa saadaan asiat hoitumaan, eikä kohtuutonta paperisotaa tarvitse enää käydä.

Myös päättäjien veteraaniasiaa osoittamien taloudellisten määrä-

rahojen kohdalla olisi vihdoin kohtuullista päästä siihen, mistä em. juhlapuheissa vallitsee korulauseita vilisevä yksimielisyys. Ei tarvitse kuin muistella muutaman vuoden takaisia yksimielisiä päätöksiä, ja peilata niitä vallitsevaan todellisuuteen. Ja sitten huokaista syvään, että tällaista tämä onkin. Alussa käsittelemäni arvostus pitäisi näkyä myös täällä. Muistan hyvin, kun vuoden 2012 Eduskunnan päätöksen jälkeen minulle sanoi eräs kokenut parlamentaarikko, että miksi ette aiemmin vihjannut, niin asia olisi hoidettu ajat sitten, sillä kyseessä on pikkuraha valtion mittakaavassa. Nyt taidan ajatella, että sittenkin pikkurahasta lienee puutetta.

Käymme kohti vuoden pimeimpiä päiviä. Siitä huolimatta – valoisaa tulevaisuutta kaikille

Osmo Suominen
toiminnanjohtaja

Syyskonsertti

*Punaiset lehdet
– siniset nuotit*

La 14.11. 2015 klo 15.00

Su 15.11.2015 klo 15.00

Heikkilän sotilaskoti, Rykmentintie 15

**Syksyisiä ja
perinteisiä säveliä
rakastettujen
säveltäjien tuotannosta.**

Johtaa Reijo Ahola
Solisteina Maarit Lindblom
ja orkesterin omat laulajat
Juontajana Pertti Keihäs

Turun Sotaveteraanisoittajat

Liput 15 €, veteraanit ja lotat vapaa pääsy. Lippuja ennakolta Turun Sotaveteraaniiyhdistyksen toimistosta Läntinen Pitkätie 37, Sirkkalan upseerikerholta ja Heikkilän sotilaskodista. Lippujen ennakkovaraus Heikkilän sotilaskodista myös puhelimella Heli Jukala 050 5584 023.

Itella Green

Antamisen riemua

Anna lahja tulevaisuudelle.
Kääräise pakettiin omistaja-asiakkuus tai sijoitus vaikkapa säästäjän rahastoihimme.

* Puhelu maksaa 0,0835 € + 0,07 €/min tai matkapuhelimesta + 0,17 €/min. (Hinta sisältää ALV:n.)

Tutustu omistaja-asiakkaan rahanarvoisiin etuihin osoitteessa op.fi/edut ja laajaan rahastovalikoimaamme osoitteessa op.fi/rahastot tai soita meille p. 010 256 9213*. Molemmat lahjat sopivat myös alaikäiselle.

Valoisaa joulun odotusta!

Yhdessä hyvä tulee.

OP Turun Seutu

VELJESVIESTI

Turun Sotaveteraanit Ry:n jäsenlehti
Vastaava toimittaja: Pekka Paatero
Päätoimittaja: Aimo Forsell
Puh. 050 463 5501
Toimittaja: Osmo Suominen

Toimisto
Läntinen Pitkäkatu 37, 20100 Turku
Puh. (02) 251 6870 tai (02) 233 2514